

Zdroje a využívání informací v oblasti léčiv - lékárníci

Závěrečná zpráva z kvantitativního výzkumu pro SÚKL

Ivana Valentová | říjen/listopad 2018

Parametry projektu

Zadání projektu

Zadavatelem projektu je Státní ústav pro kontrolu léčiv (dále jen SÚKL), organizace řízená Ministerstvem zdravotnictví.

V zájmu ochrany zdraví občanů je posláním tohoto ústavu:

- zajistit, aby v ČR byla dostupná pouze farmaceuticky jakostní, účinná a bezpečná humánní léčiva,
- podílet se na tom, aby v ČR byly používány pouze bezpečné a funkční zdravotnické prostředky.
- SÚKL současně provozuje pro širokou laickou veřejnost portál <http://www.olecich.cz> s cílem zpřístupnit garantované informace, jejichž je SÚKL vlastníkem, vzdělávat a informovat veřejnost v oblasti lékové problematiky a chránit ji tak před neověřenými a nepřesnými informacemi z lékové oblasti.

Cíle projektu

Cílem projektu bylo zmapovat názory farmaceutů – lékárníků na vybrané otázky lékové politiky:

- zdroje a využití informací o léčivých přípravcích
- nežádoucí účinky léků u pacientů/zákazníků
- využívání a hodnocení odborných informací poskytovaných SÚKLEM (www.sukl.cz, bulletin Farmakoterapeutické informace, zpravodaj Nežádoucí účinky léčiv)
- substituce přípravků, souběžná preskripce
- nakládání s padělkami léků

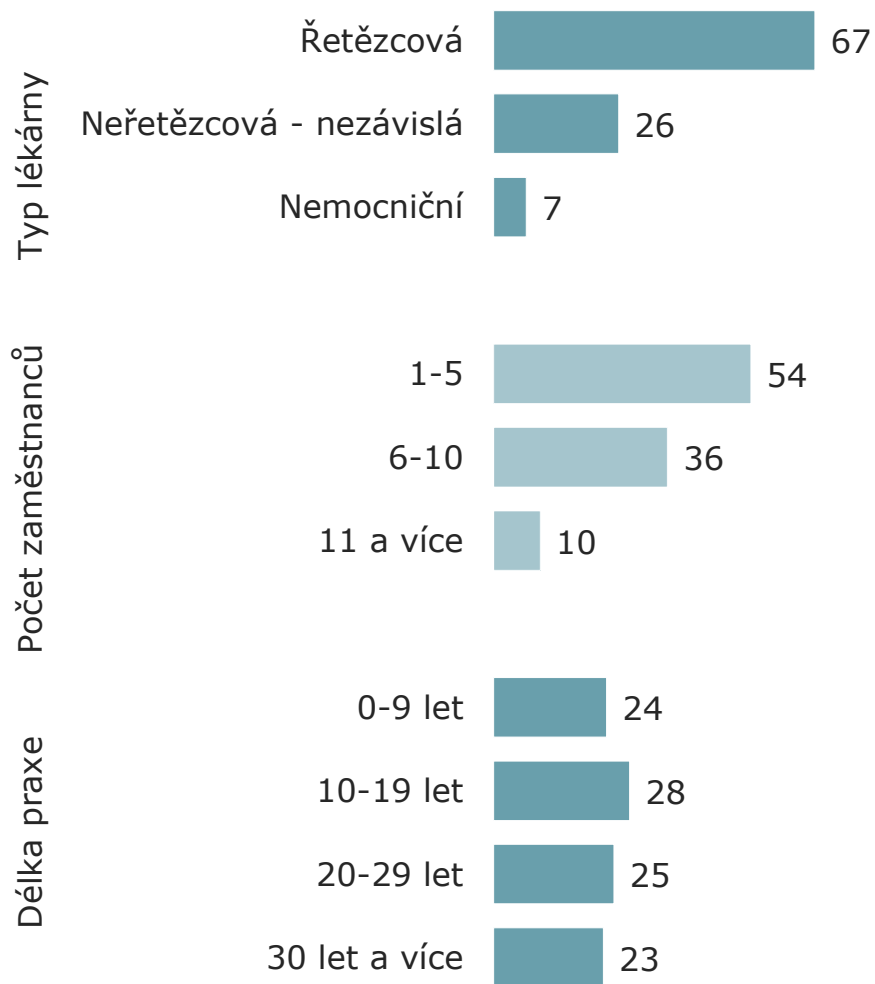
Metoda projektu

- Kvantitativní výzkum realizovaný metodou telefonických rozhovorů (CATI)
- Vzorek respondentů:
 - reprezentativní s ohledem na strukturu populace farmaceutů – lékárníků v ČR
 - kvóty: region, typ lékárny

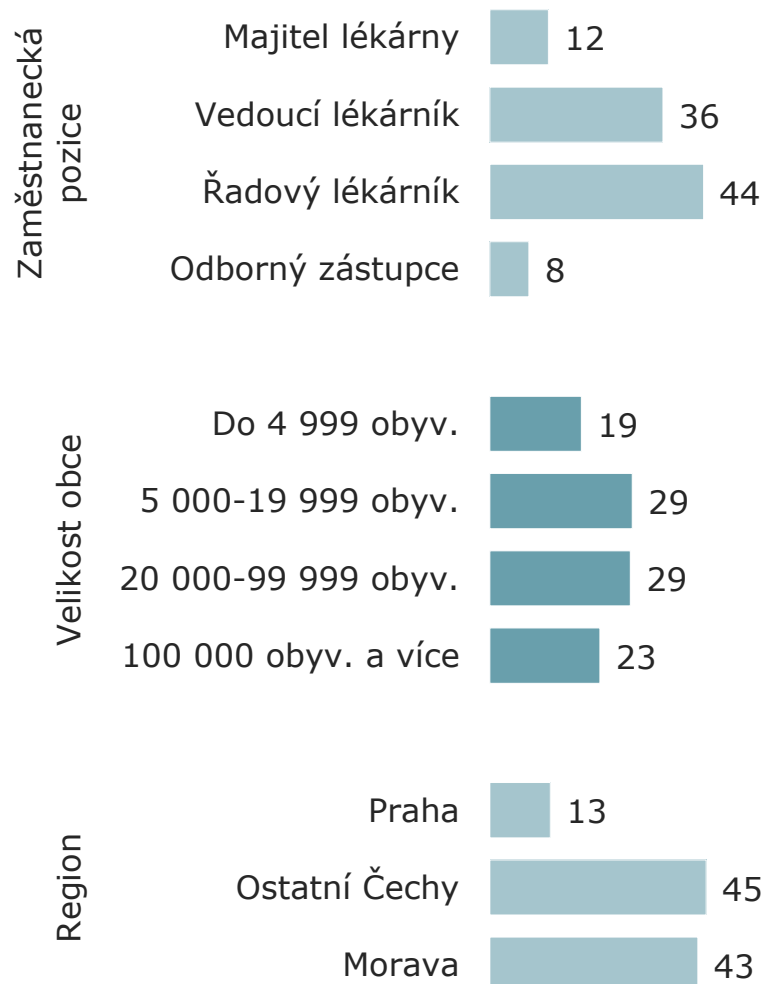
Detaily terénního šetření

- Počet kompletních rozhovorů: N=1000
- Průměrná délka rozhovoru: 12 minut
- Dotazování bylo prováděno školenými operátory STEM/MARK pod neustálým dohledem supervize CATI studia
- Termín dotazování: 25. 9. – 9. 11. 2018
- Data: nevážená
- Dotazník: připraven zadavatelem projektu

Struktura vzorku

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

Hlavní zjištění výzkumu

Hlavní zjištění

- **Nejčastějším informačním zdrojem** o léčivých přípravcích **je** komerční informační systém **AISLP** využívaný **63 % lékárníků**. V **meziročním srovnání** došlo v otázce informačních zdrojů k posunům zejména **v případě většího využívání internetu, naopak k poklesu AISLPU a časopisů pro lékárníky**.
- **Téměř tři čtvrtiny respondentů (72 %) vyhledávají na internetových stránkách www.sukl.cz důležitá upozornění o stahování a závadách léčiv**, 41 % lékárníků pak hledá obecné informace o lécích, 24 % respondentů se zajímá o informace týkající se cen a úhrad léčiv. V meziročním srovnání značně vzrostl zájem lékárníků o dostupnost a přerušení nebo ukončení dodávek léků.
- **74 % lékárníků považuje bulletin Farmakoterapeutické informace za zdroj objektivních odborných informací, v případě zpravodaje Nežádoucí účinky léčiv se jedná o 76 % respondentů**.
- **Téměř všichni dotázaní lékárníci získávají příslušné informace o bezpečnostním riziku léčiva či jeho stahování prostřednictvím SÚKL (95 %) či příslušného distributora (83 %)**.

Hlavní zjištění

- **V případě výskytu nežádoucích účinků** řeší lékárníci nejčastěji tuto situaci **zasláním hlášení do SÚKL**.
- Zákonné možnosti **substituce přípravků alespoň někdy vyžívají téměř všichni lékárníci – 99 %**, avšak z toho 30 % pouze výjimečně.
- **Téměř všichni lékárníci (95 %) se již někdy setkali** s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů **předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje**, obvykle se však jedná pouze o výjimečné případy. Většina oslovených řešila nastalý problém přímo s předepisujícími lékaři (69 %).
- **Informace o padělcích** lékárníci získávají především od SÚKL (88 %).
- **Při podezření na výskyt padělků léčiv ve své lékárně by respondenti nejčastěji kontaktovali SÚKL (90 %) a distributora daných léčiv (79 %)**.

Podrobné výsledky

Využívání a hodnocení informačních zdrojů o léčivých přípravcích

NEJČASTĚJI VYUŽÍVANÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

- **Nejčastějším informačním zdrojem o léčivých přípravcích je komerční informační systém AISLP využívaný 63 % lékárníků** (častěji lékárníky ve věku 30 až 44 let – 69 %, řadoví lékárníci – 67 % a lékárníci z nemocničních lékáren – 81 %).
- **Z dalších informačních zdrojů lze uvést informace ze SÚKL** (51 %, preferovaný respondenty ve věku 30 až 44 let – 56 %), **internet obecně** (26 %, častěji muži – 37 %), a také **časopisy pro lékárníky** (25 %, upřednostňované lékárníky ve věku 45 a více let, s délkou praxe 30 a více let – 37 % a do 5 zaměstnanců – 30 %).
- **V meziročním srovnání došlo k poklesu AISLP a časopisů pro lékárníky, naopak stoupl internet obecně. Počet těch lékárníků, kteří využívají jako zdroj informací SÚKL zůstal téměř beze změny.**

Využívání a hodnocení informačních zdrojů o léčivých přípravcích

NEJČASTĚJI VYHLEDÁVANÉ INFORMACE NA WWW.SUKL.CZ

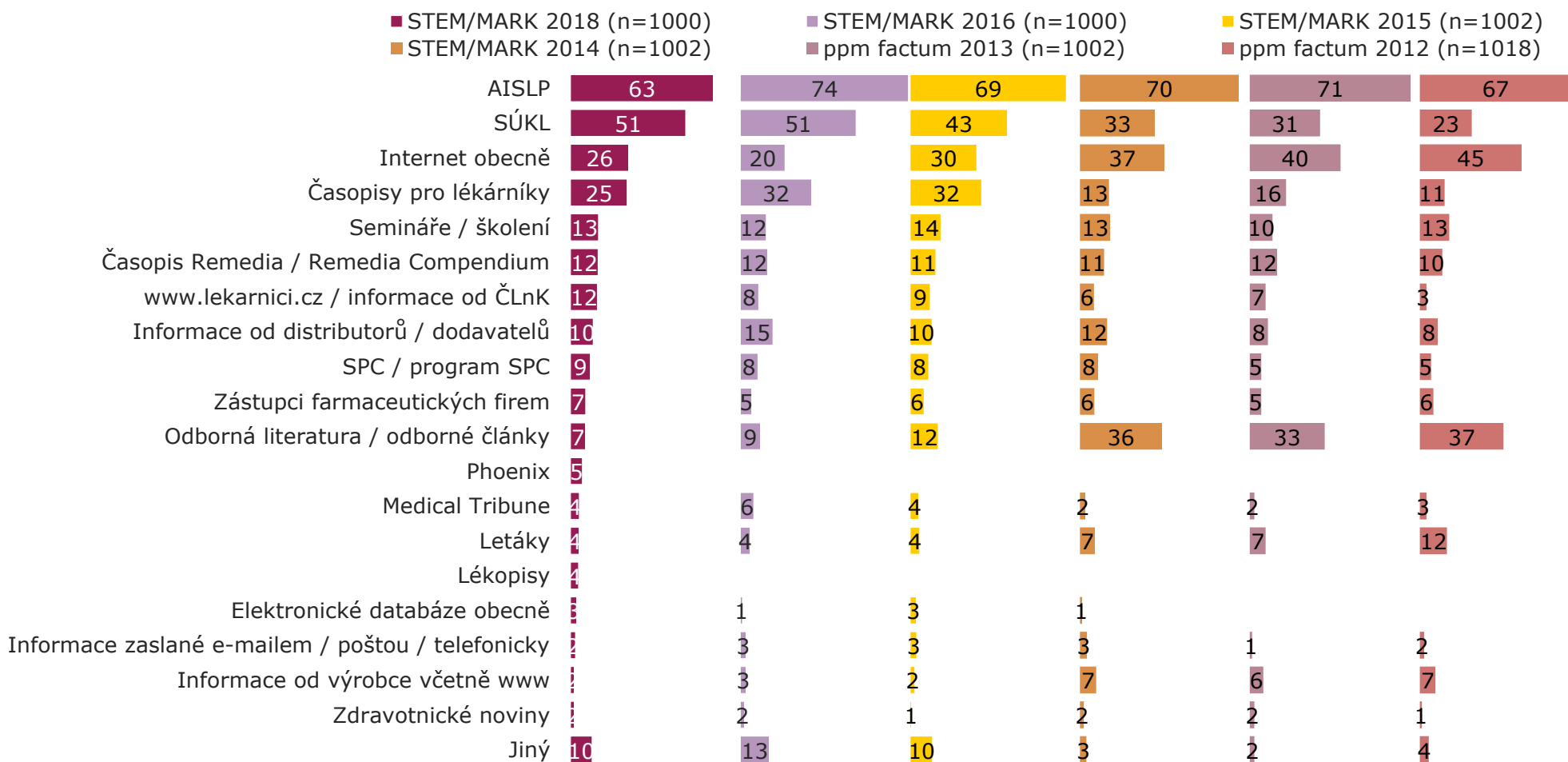
- **Téměř tři čtvrtiny respondentů (72 %) vyhledávají na příslušných stránkách tzv. důležitá upozornění o stahování a závadách léčiv. 41 % lékárníků pak hledá obecné informace o lécích** (častěji mladí lékárníci s délkou praxe 0 až 9 let – 58 % a řadoví lékárníci – 48 %), **24 % respondentů se poté zajímá o informace týkající se cen a úhrad léčiv** (častěji nemocniční lékárníci - 44 %, s praxí do 9 let – 34 %). Z dalších vyhledávaných témat lze jmenovat problematiku dostupnosti léků a registrace.
- **V meziročním srovnání vzrostl zájem lékárníků o dostupnost léků a přerušení nebo ukončení dodávek léků.**

HODNOCENÍ PUBLIKACÍ SÚKL

- **Celkem ¾ lékárníků považují bulletin Farmakoterapeutické informace za zdroj objektivních odborných informací.** Pouze 6 % osob má opačný názor, pětina dotázaných danou publikaci nečte.
- **Obdobně je tomu v případě zpravodaje Nežádoucí účinky léčiv – 3/4 dotázaných jej opět považuje za zdroj objektivních informací.** Opačný názor zastává pouze 8 % respondentů, 17 % publikaci nečte.
- **V meziročním srovnání nedošlo k významným posunům.**

Jednoznačně nejvyužívanějším zdrojem informací je komerční informační systém AISLP

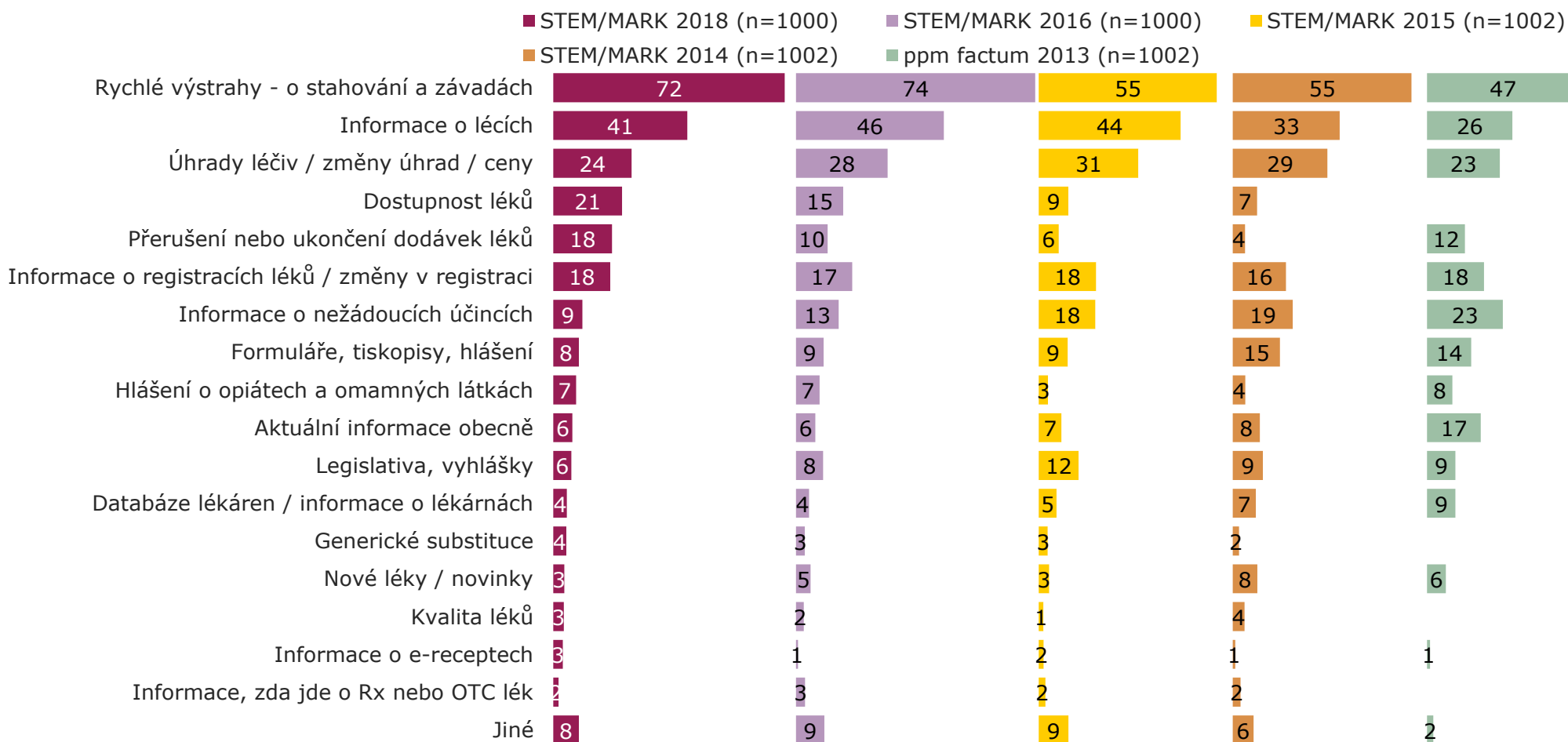
1. Který zdroj nebo zdroje informací o léčivých přípravcích nejčastěji využíváte? časové srovnání 2012–2018

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Nejčastěji vyhledávanou informací jsou důležitá upozornění o stahování a závadách

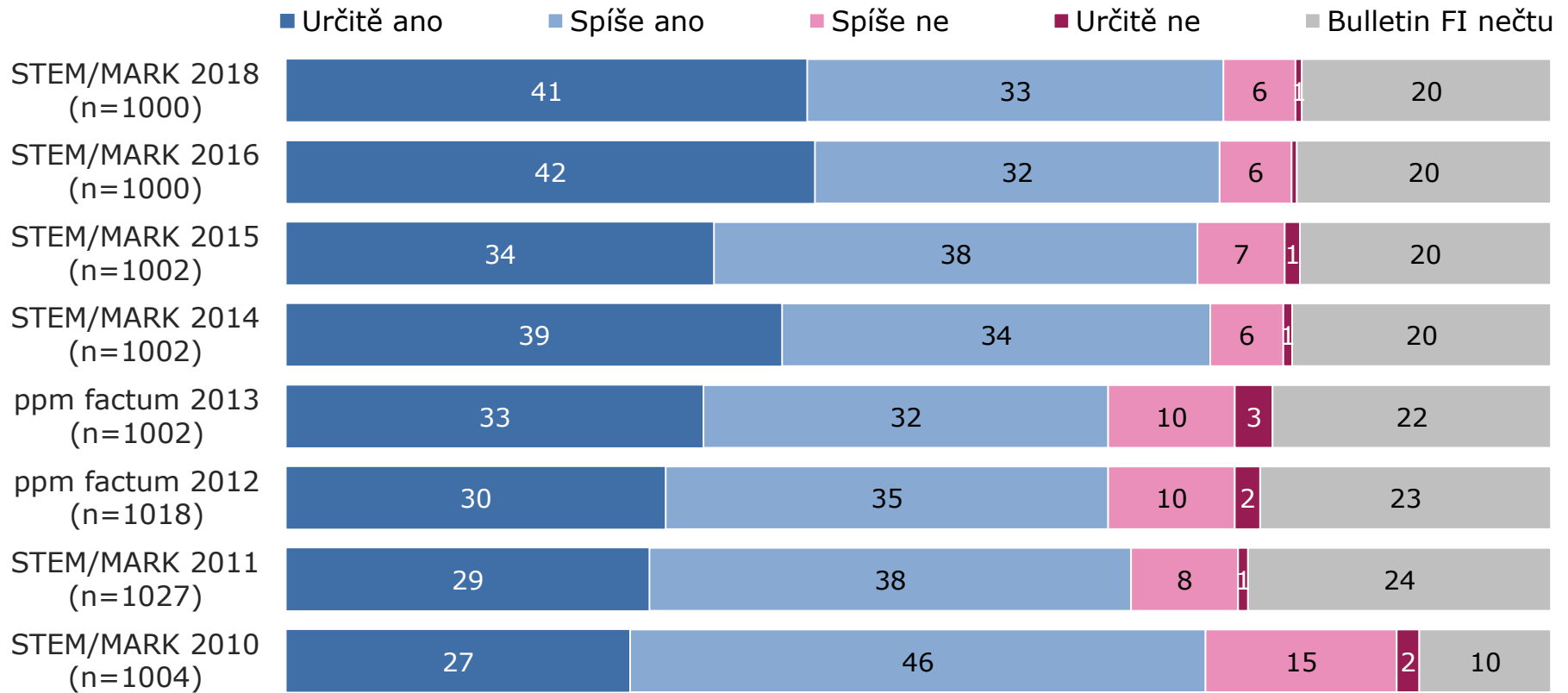
9. Pokud navštívíte webovou stránku SÚKL, jaké informace nejčastěji vyhledáváte? časové srovnání 2013–2018

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Naprostá většina lékárníků, kteří bulletin čtou, jej považují za objektivní zdroj informací

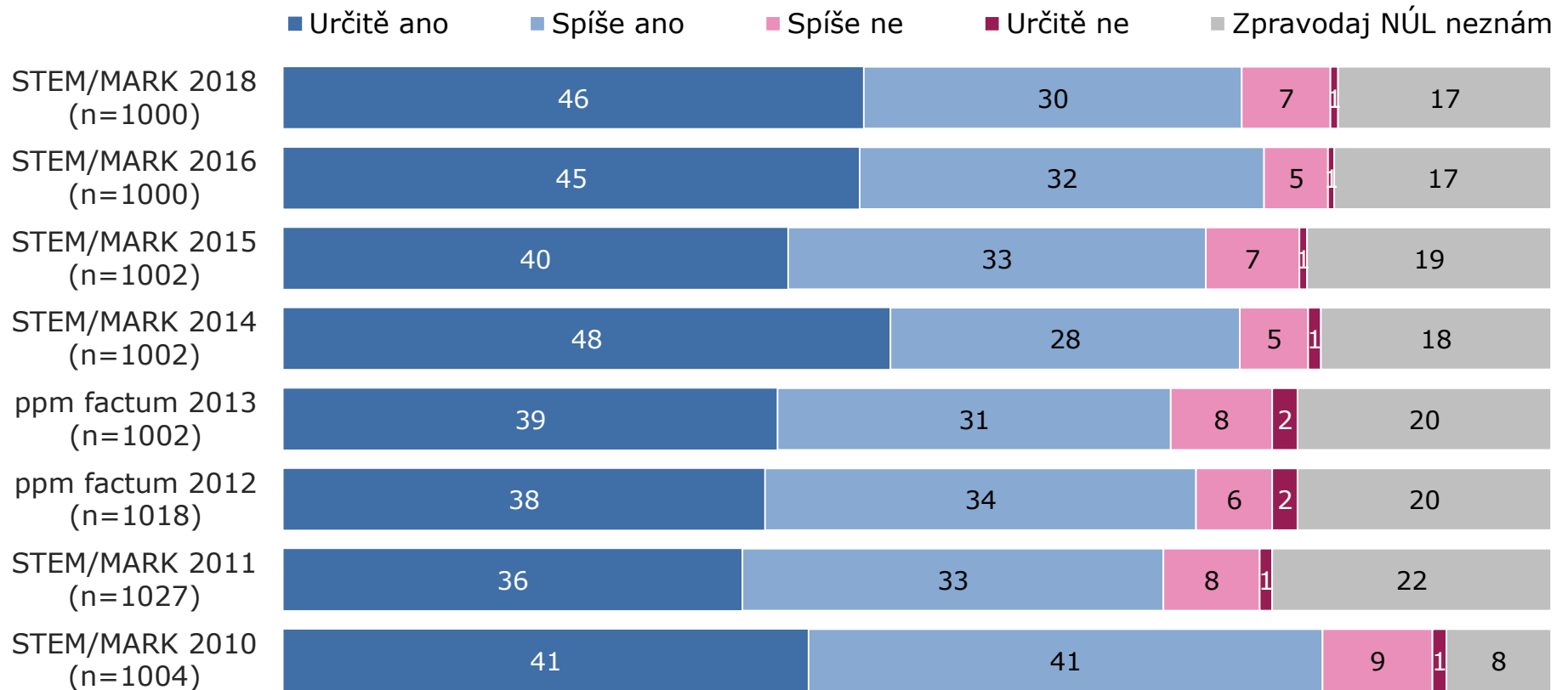
10. Považujete lékový bulletin Farmakoterapeutické informace za zdroj objektivních odborných informací, které využíváte ve své běžné praxi? časové srovnání 2010–2018

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Většina lékárníků považuje zpravodaj za objektivní zdroj informací

11. Považujete informační zpravodaj Nežádoucí účinky léčiv za zdroj objektivních odborných informací, které využíváte ve své běžné praxi? časové srovnání 2010–2018

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Informovanost o bezpečnostním riziku léčiva nebo jeho stažení z důvodu závady jakosti

ZDROJE INFORMACÍ O BEZPEČNOSTNÍM RIZIKU LÉČIVA NEBO JEHO STAHOVÁNÍ

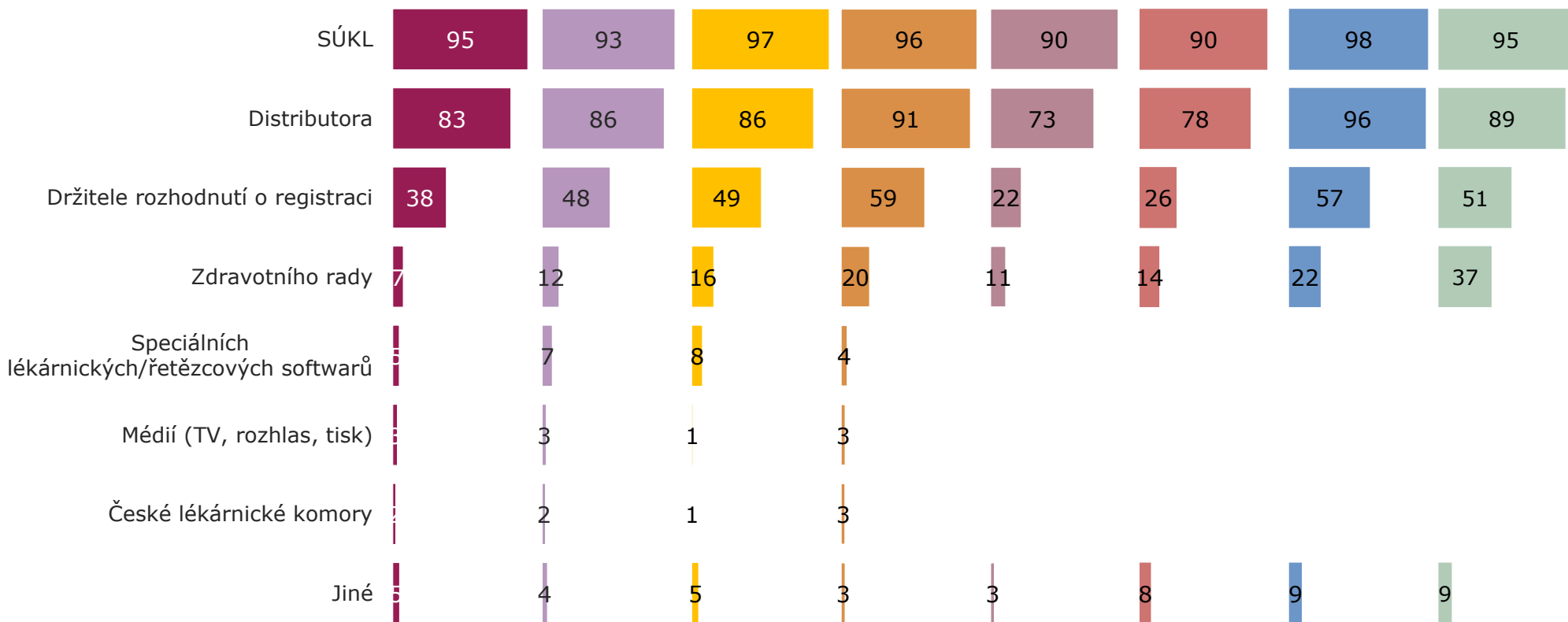
- **Téměř všichni dotázaní lékárníci získávají příslušné informace o bezpečnostním riziku léčiva či jeho stahování prostřednictvím SÚKL (95 %) či příslušného distributora (83 %).** 38 % respondentů obdrží tuto informaci také od držitele rozhodnutí o registraci, 7 % od zdravotního rady (častěji lékárníci s praxí nad 20 let, ve věku 45 a více let, majitelé lékáren).
- **V meziročním srovnání klesl význam držitele rozhodnutí o registraci.**

Informace o bezpečnostním riziku jsou získávány především od SÚKL a distributora

6. Informace o bezpečnostním riziku léčiva nebo stažení léčiva z důvodu závady jakosti nejčastěji získáváte prostřednictvím:

časové srovnání 2010–2018

■ STEM/MARK 2018 (n=1000)
 ■ STEM/MARK 2016 (n=1000)
 ■ STEM/MARK 2015 (n=1002)
 ■ STEM/MARK 2014 (n=1002)
 ■ ppm factum 2013 (n=1002)
 ■ ppm factum 2012 (n=1018)
 ■ STEM/MARK 2011 (n=1027)
 ■ STEM/MARK 2010 (n=1004)

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

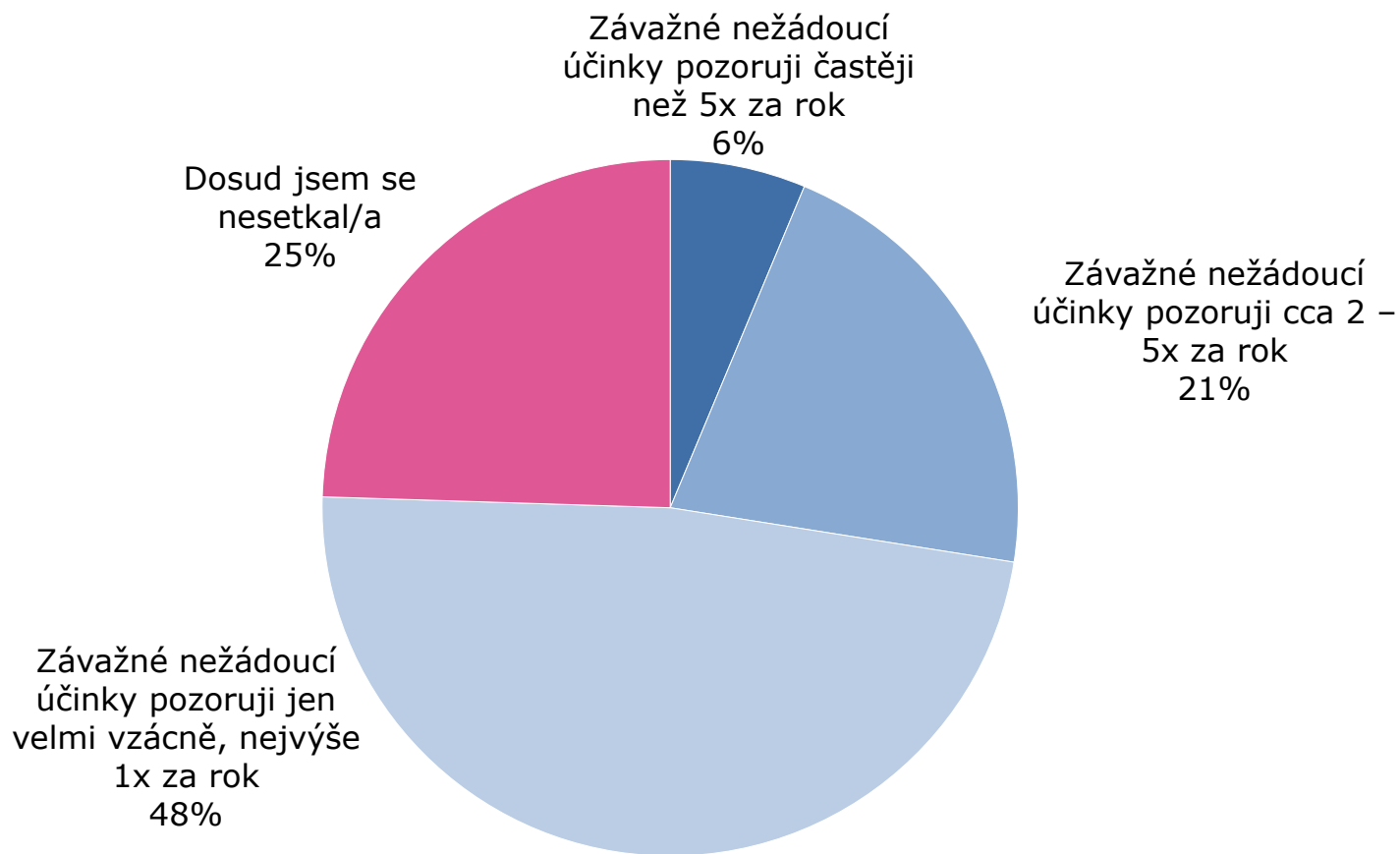
Hlášení nežádoucích účinků

HLÁŠENÍ NEŽÁDOUCÍCH ÚČINKŮ

- Pokud jde o situaci, kdy se u pacienta po užití léčiva vyskytnul závažný nežádoucí účinek, je situace následující: **¼ lékárníků se ještě nikdy s výskytem nežádoucích účinků u pacienta nesetkalo, takřka polovina respondentů pozoruje závažné nežádoucí účinky jen velmi vzácně - maximálně 1x ročně, více než čtvrtina potom častěji.**
- **Podezření na nežádoucí účinek v posledních 3 letech nehlásilo 8 z 10 lékárníků, pětina pak hlásila podezření na nežádoucí účinek jednou nebo častěji.**
- **Při podezření na závažný nežádoucí účinek by 94 % respondentů zaslalo hlášení do SÚKL.**
- **Naprostá většina lékárníků uvádí, že hlášení podezření na nežádoucí účinek je možné prostřednictvím internetového formuláře na stránkách SÚKL (98 %), podle 60 % oslovených lze využít papírový formulář, 56 % uvádí email a 53 % telefonicky.**

3/4 lékárníků se s podezřením na závažné nežádoucí účinky setká alespoň 1x za rok

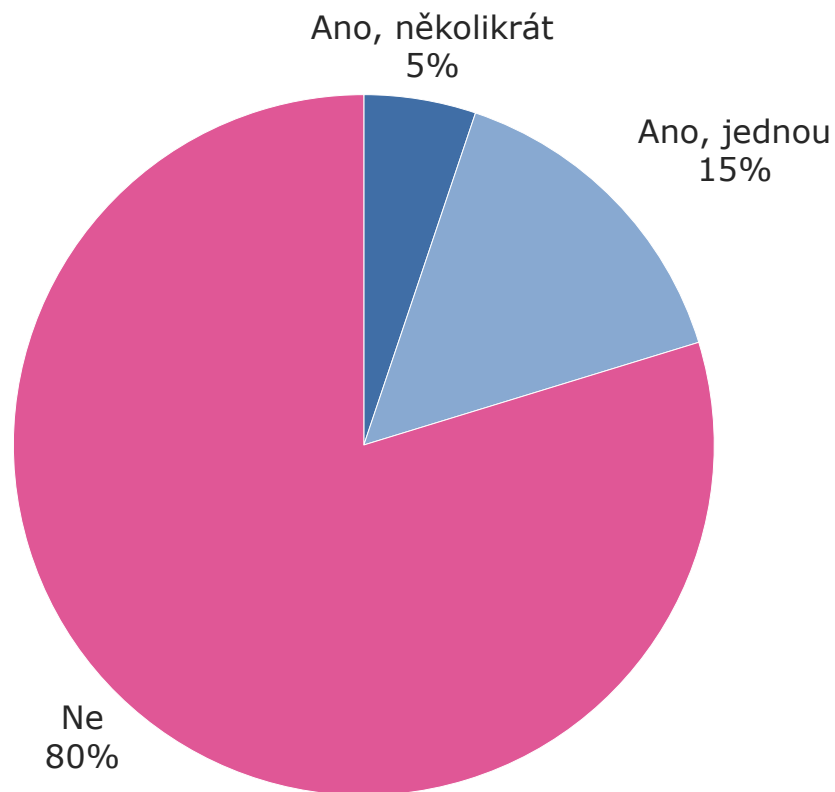
2. Jak často se ve své praxi setkáváte s podezřením na závažné nežádoucí účinky?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000

Podezření na nežádoucí účinek lékárníci většinou nikam nehlásí

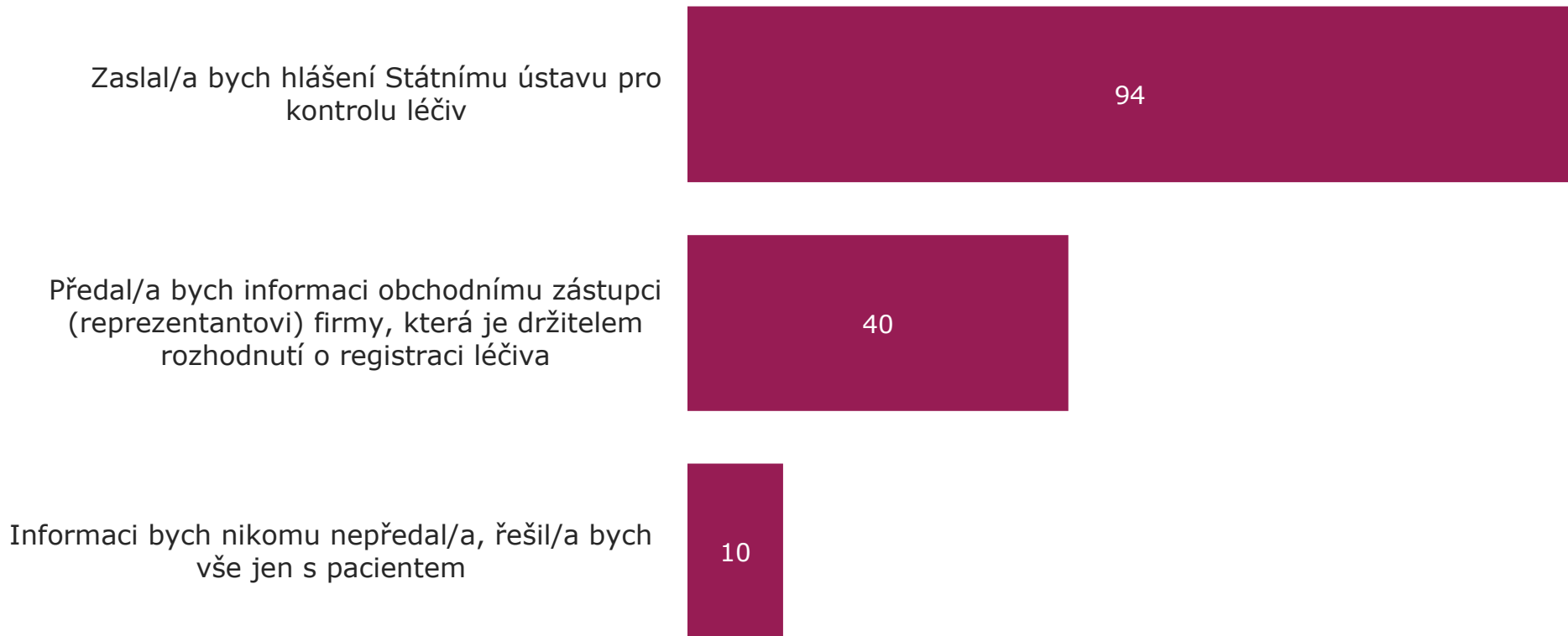
3. Nahlásil/a jste v posledních třech letech podezření na nežádoucí účinek, který se vyskytl u některého z pacientů?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří se setkali s podezřením na závažné nežádoucí účinky, n=755

Podezření na nežádoucí účinek se hlásí na SÚKL

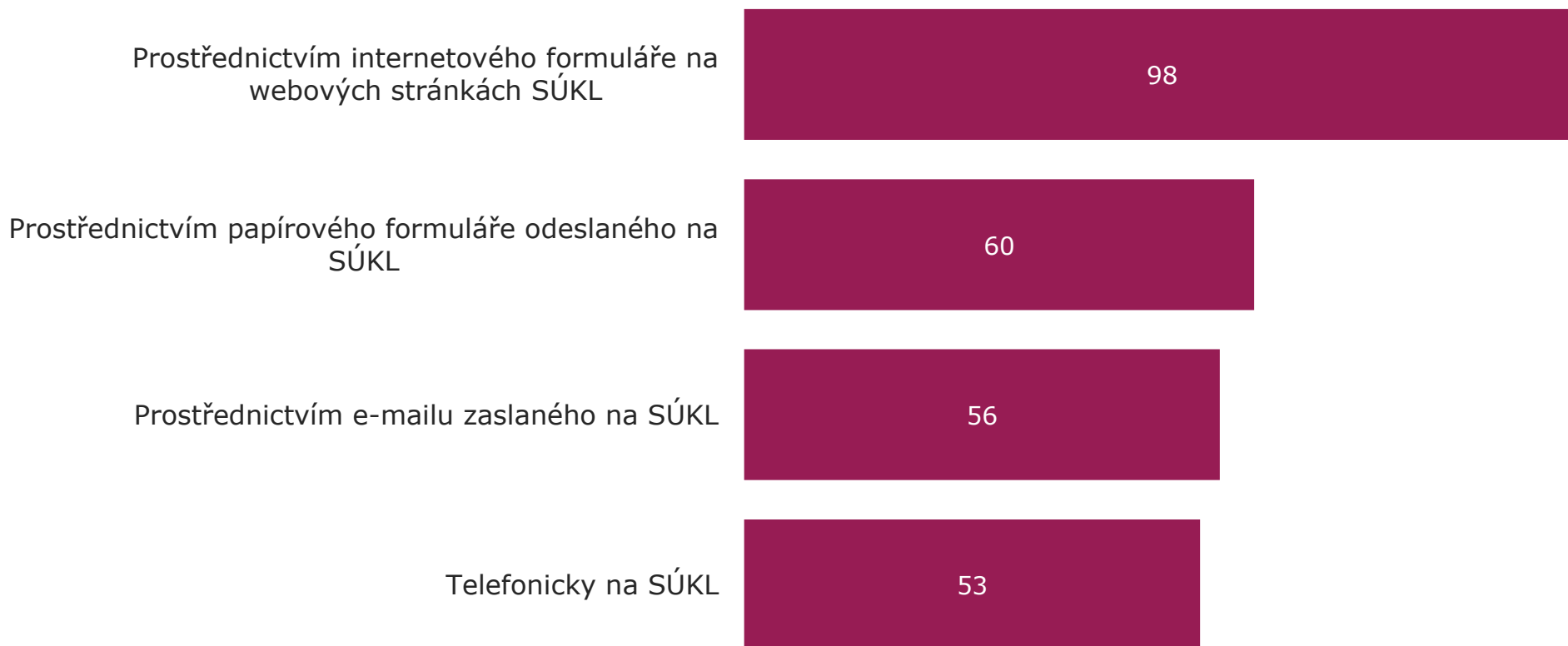
4. V případě, že byste u pacienta zjistil/a podezření na závažný nežádoucí účinek léku, jak byste s touto informací naložil/a?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

Nejčastější formou hlášení je internetový formulář

5. Víte, jaké možnosti hlášení podezření na závažný nežádoucí účinek lze využít?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

Substituce přípravků, paralelní preskripce léčiv

SUBSTITUCE LÉČIVÝCH PŘÍPRAVKŮ

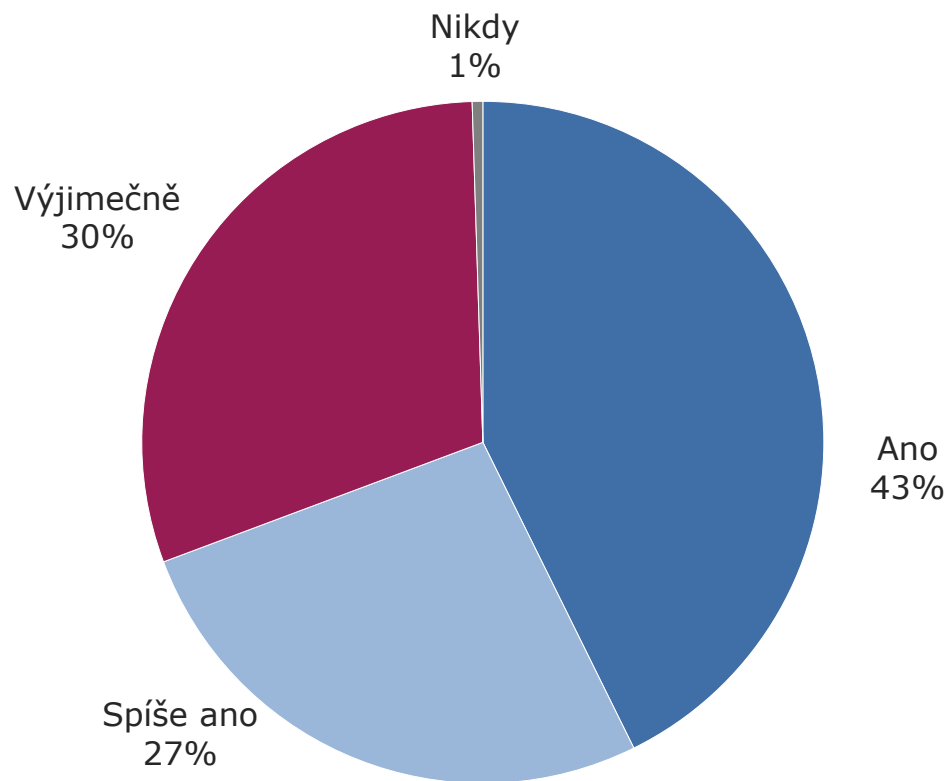
- **Zákonné možnosti substituce léčivých přípravků alespoň někdy vyžívají téměř všichni lékárníci – 99 %** (z toho 30 % pouze výjimečně - častěji ženy 32 %, ve věku 45-59 let – 38 %, vedoucí lékárny – 37 %). Pouze 1 % respondentů nikdy možnost substituce nevyžívá.
- Oproti předchozím rokům došlo k mírnému poklesu těch, kteří substituci nikdy nevyžívají.

PARALELNÍ PRESKRIPCE LÉČIVÝCH PŘÍPRAVKŮ

- **Téměř všichni lékárníci se již někdy setkali** s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje - **95 %** (často – 16 %, výjimečně – 79 %). Pouze 5 % lékárníků se s takový případem ještě nesešlo.
- **Většina oslovených řešila nastalý problém přímo s předepisujícími lékaři (69 %), 13 % lékárníků vysvětlí skutečnost pacientovi a léky mu nevdá, 17 % vysvětlí tuto skutečnost pacientovi a léky mu vydá.**

Téměř všichni lékárníci alespoň někdy využívají možnost substituovat přípravek

12. Využíváte zákonné možnosti substituce za jiný přípravek se stejnou léčivou látkou při výdeji na lékařský předpis?

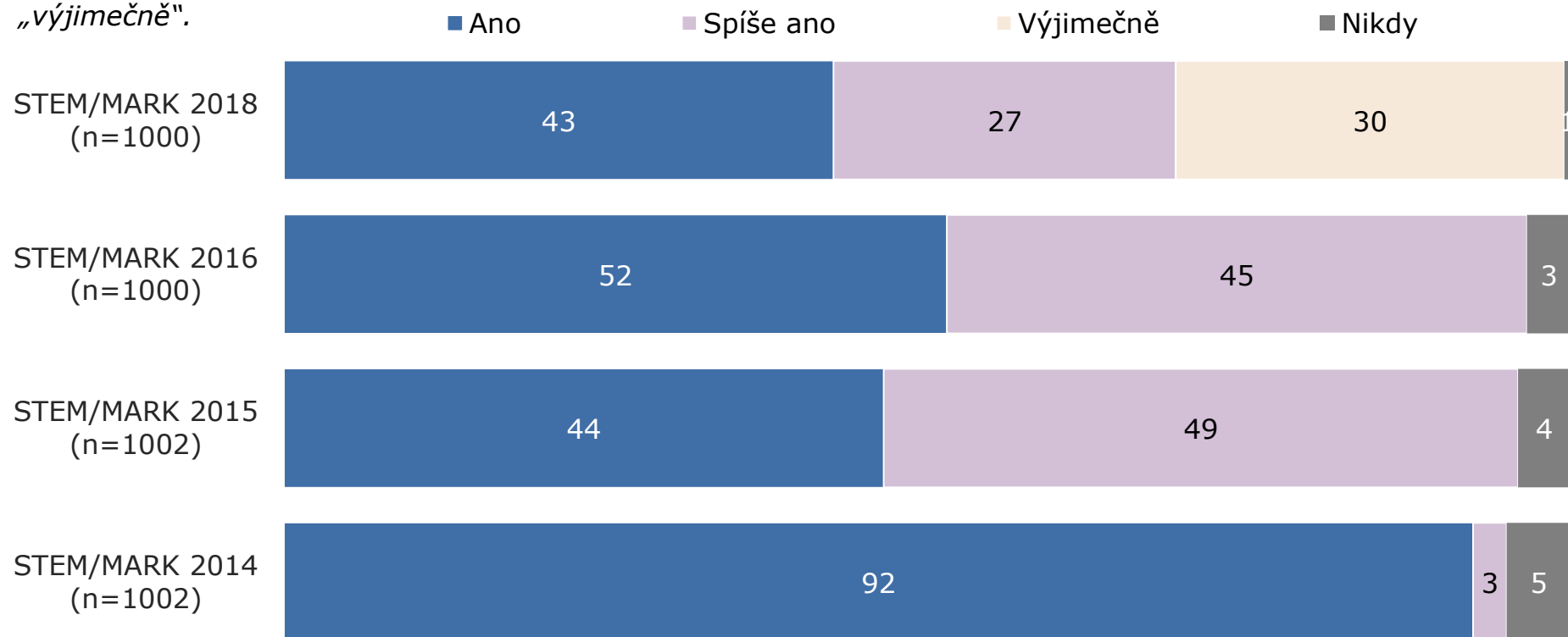

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000

Možnost substituovat přípravek využívá 7 z 10 lékárníků

12. Využíváte zákonné možnosti substituce za jiný přípravek se stejnou léčivou látkou při výdeji na lékařský předpis? časové srovnání 2014–2018

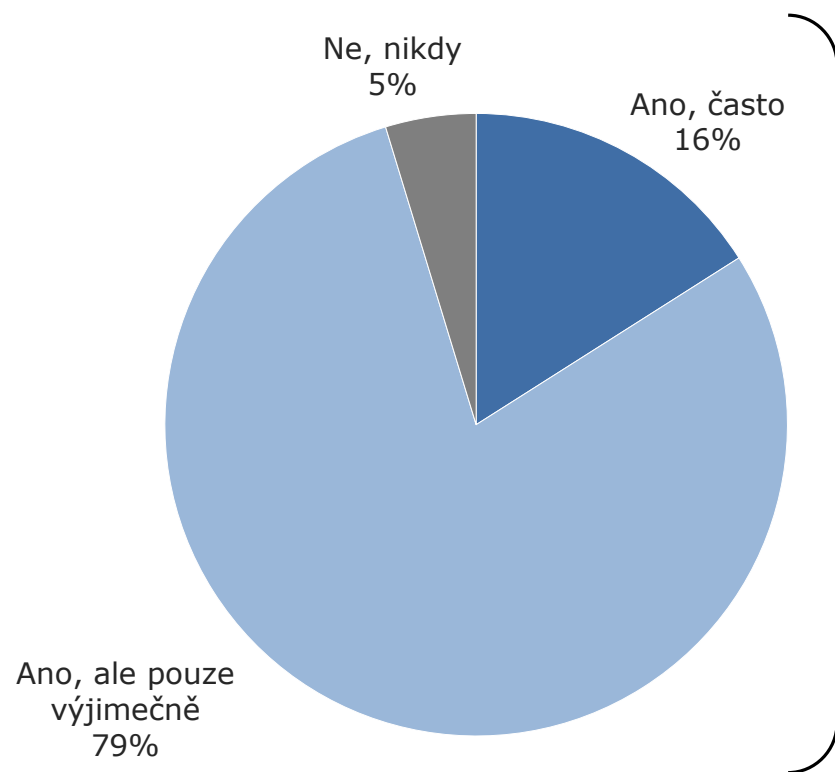
Pozn.: v roce 2018
přidána možnost
„výjimečně“.

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

S paralelní preskripcí léčiv se setkali téměř všichni lékárníci, situaci nejčastěji řešili přímo s předepisujícím lékařem

13. Setkáváte se s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou, nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje?

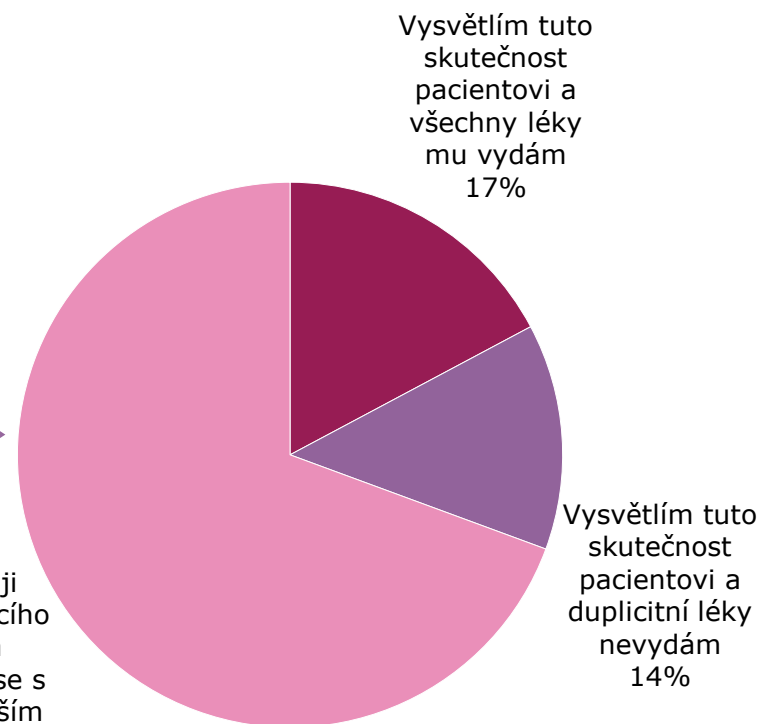
ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000

13a. Jak postupujete v případě výskytu přípravků se stejnou léčivou látkou?

Ano, často
+
Ano, výjimečně

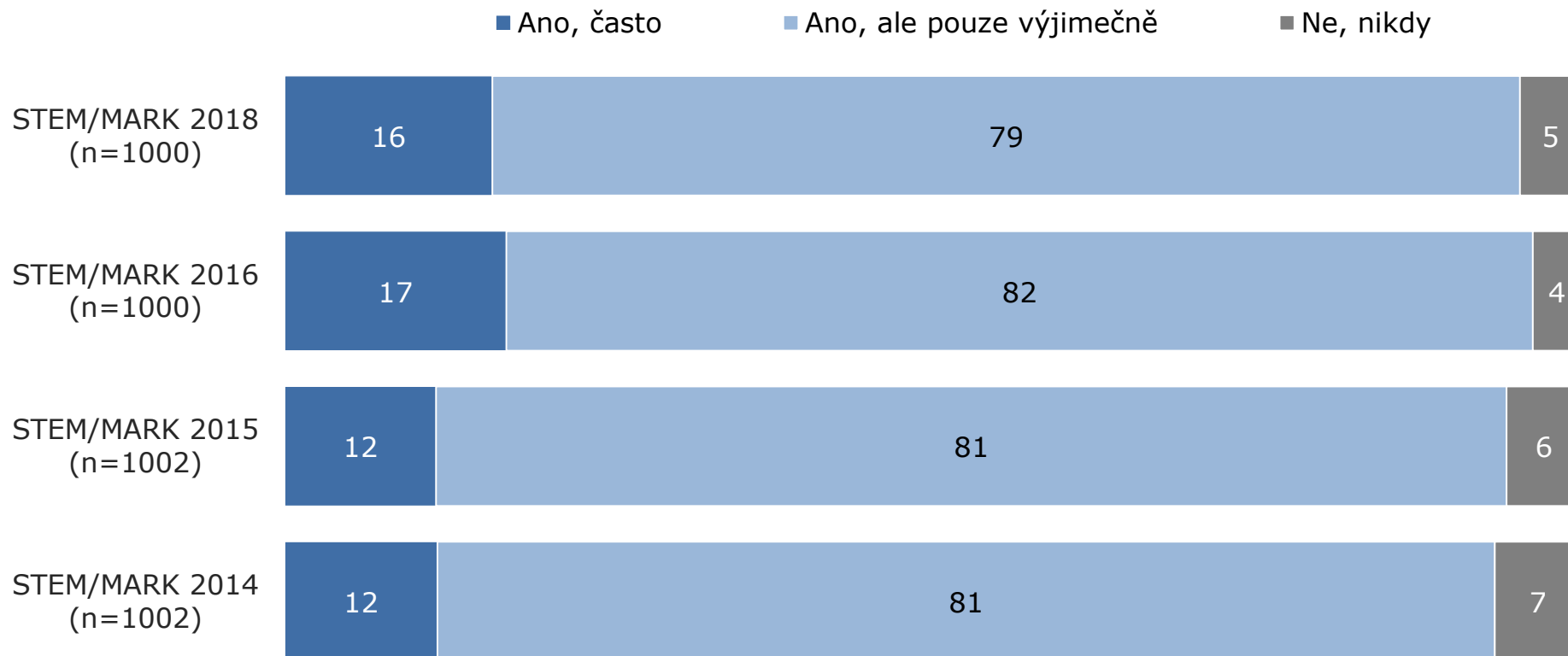
Kontaktuji předepisujícího lékaře a domluví se s ním na dalším postupu
69%

ZÁKLAD: Respondenti, kteří se setkali s tím, že pacientovi byly předepsány léky se stejnou účinnou látkou nebo léky, jejichž současné užívání se vylučuje, n=953

S paralelní preskripcí léčiv lékárníci zkušenost mají, 16 % se s ní setkává často

13. Setkáváte se s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou, nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje? časové srovnání 2014–2018

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Nakládání s padělkami

INFORMOVANOST O PADĚLANÝCH LÉČIVÝCH PŘÍPRAVKÁCH

- **Informace o padělcích získávají** lékárníci především ze **SÚKL** (88 %) a dále potom **obecně z internetu** (26 %).

POSTUP PŘI PODEZŘENÍ, ŽE SE OBJEVIL PADĚLEK LÉKU

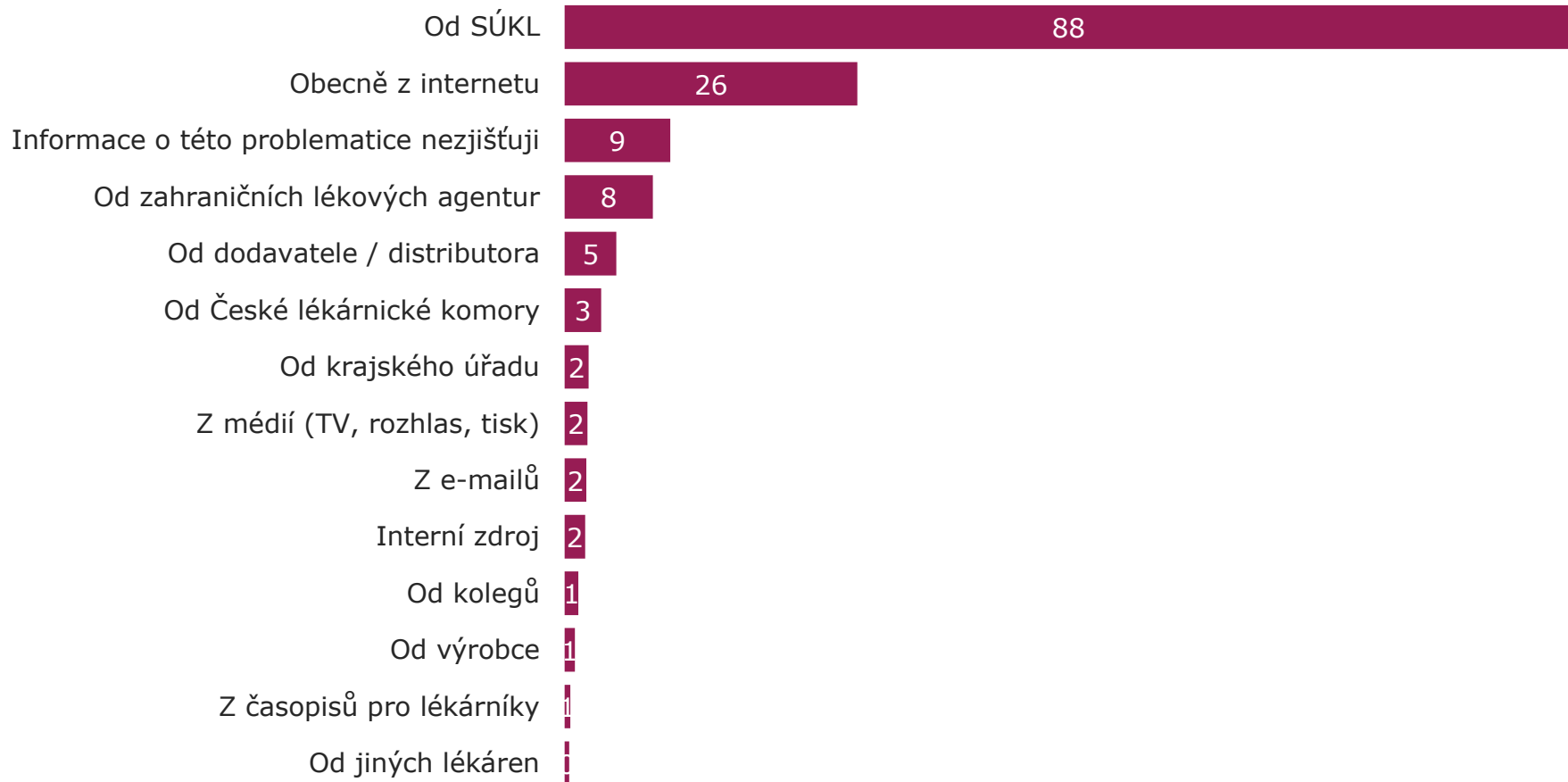
- Při podezření, že se v lékárně objevil padělek léku, by **lékárníci nejčastěji kontaktovali SÚKL (90 %), distributora daného léku (79 %) a Policii ČR (31 %)**.

Lékový záznam pacienta

- **Většina lékárníků se domnívá, že při výdeji léků bude v praxi používat i lékový záznam pacienta (89 %), pouze při sjednané konzultaci (9 %), 2 % se domnívají, že záznam pacienta v praxi potřebovat nebudou.**

Nejčastěji získávají lékárníci informace o padělaných léčivech od SÚKL

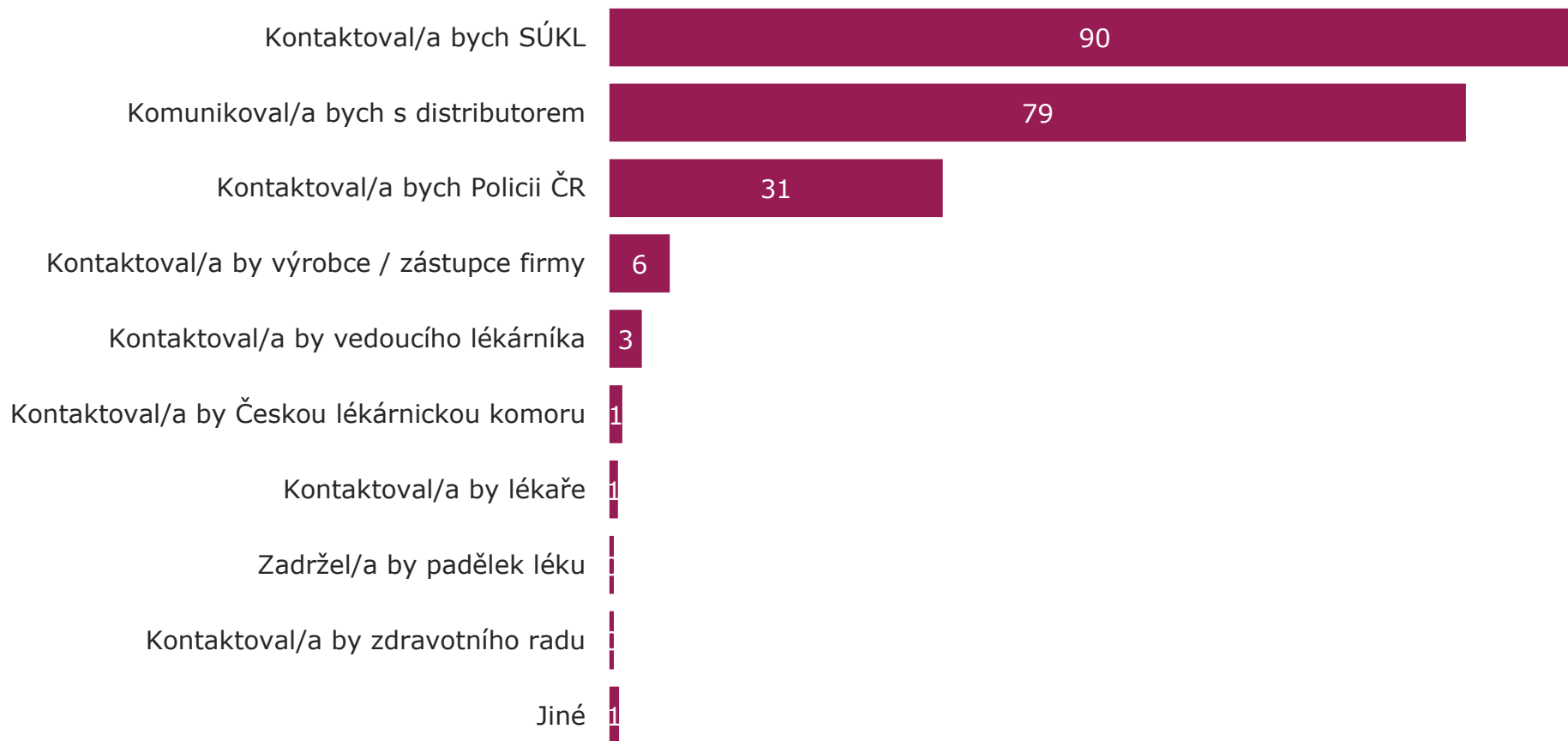
7. Jakým způsobem získáváte informace o padělcích léčiv?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

Nejčastějším postupem při podezření na padělek léku je kontaktování SÚKL

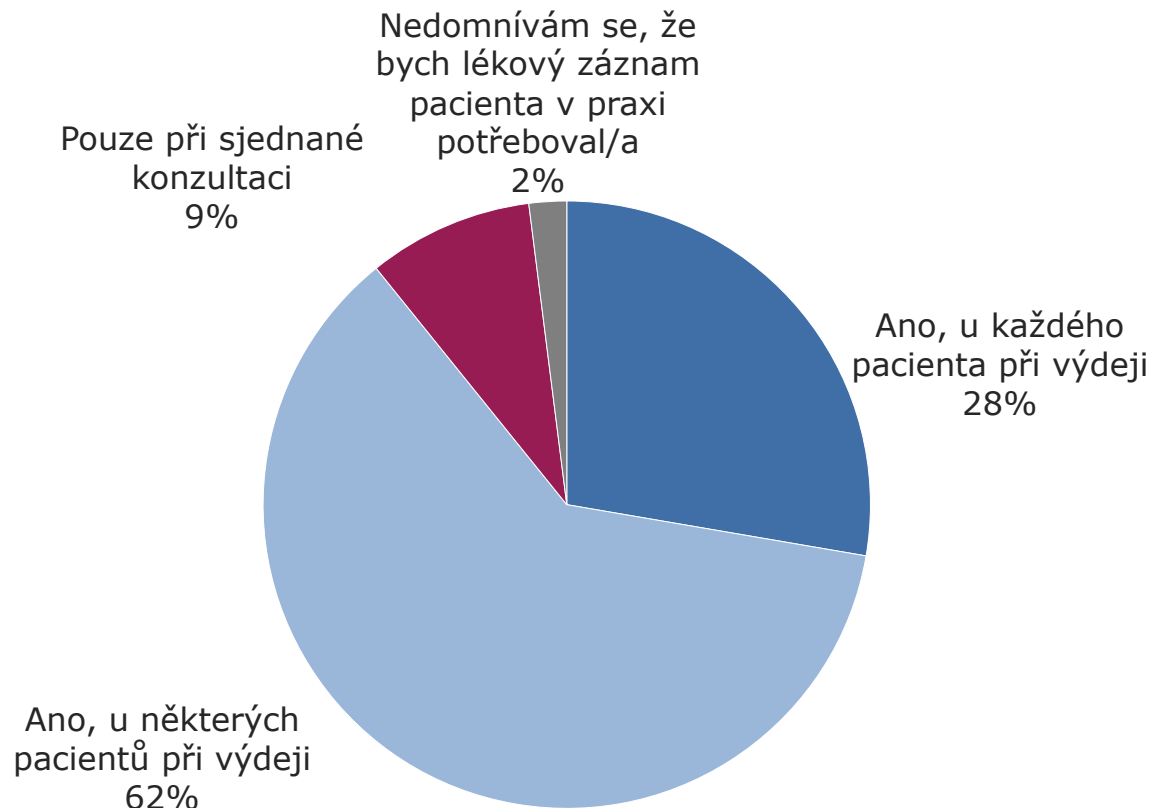
8. Pokud byste měl/a podezření, že se ve Vaší lékárně objevil padělek léku, jak byste postupoval/a?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

Většina lékárníků se domnívá, že bude při výdeji léků používat i lékový záznam pacienta

14. Domníváte se, že při výdeji léků na lékařský předpis budete v praxi používat i lékový záznam pacienta, kde budou zaznamenány všechny léky, které byly pacientovi v určitém období předepsány a vydány?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000

Realizátor výzkumu

STEM/MARK
MARKETINGOVÝ VÝZKUM JE DIALOG

STEM/MARK, a.s.

Smrčkova 2485/4
180 00 Praha 8

www.stemmark.cz

@stemmark

slideshare.net/stemmark

KONTAKTNÍ OSOBA

Ivana Valentová
Client Service Manager

+420 724 433 827

valentova@stemmark.cz

Pomáháme nejen našim klientům

Podporujeme Pomocné tlapky, které se zabývají výcvikem asistenčních psů

Pravidelně přispíváme organizaci Člověk v tísni

Spolupracujeme s hospicem Cesta domů, který poskytuje paliativní péči v závěrečném stádiu života

Pomohli jsme vybavit oddělení pediatrie FN Na Bulovce

**Jsme členem Klubu bojovníků proti korupci Transparency International
Podílíme se i na dalších projektech: Lékaři bez hranic, Adra...**

